GRIGORE-DINU MOȘ
Coordonator
Bogdan Șopterean | Iancu Buda | Stelian Pașca-Tușa
Ioan Popa-Bota | Gabriel Noje

TEOLOGIA DOGMATICĂ ORTODOXĂ ÎN CERCETAREA TEOLOGILOR ORTODOCȘI ROMÂNI

vol. 2.

Bio-bibliografia profesorilor din facultățile și departamentele de teologie ale Patriarhiei Române

– ghid bibliografic –

Presa Universitară Clujeană

GRIGORE-DINU MOȘ
Coordonator

•

Bogdan Șopterean | Iancu Buda | Stelian Pașca-Tușa
Ioan Popa-Bota | Gabriel Noje

•

TEOLOGIA DOGMATICĂ ORTODOXĂ ÎN CERCETAREA TEOLOGILOR ORTODOCȘI ROMÂNI

vol. 2. Bio-bibliografia profesorilor din facultățile și departamentele de teologie ale Patriarhiei Române

– ghid bibliografic –

Referenţi ştiinţifici:
Pr. Prof. univ. dr. Ioan Chirilă
Conf. univ. dr. Nicolae Turcan

ISBN general 978-606-37-1032-2
ISBN specific 978-606-37-1034-6

Universitatea Babeș-Bolyai
Presa Universitară Clujeană
Director: Codruța Săcelean
Str. Hasdeu, nr. 51
400371 Cluj-Napoca, România
Tel./Fax: (+40)-264-597.401
E-mail: editura@ubbcluj.ro
http://www.editura.ubbcluj.ro/

GRIGORE-DINU MOȘ
Coordonator

Bogdan Șopterean | Iancu Buda | Stelian Pașca-Tușa
Ioan Popa-Bota | Gabriel Noje

TEOLOGIA DOGMATICĂ ORTODOXĂ
ÎN CERCETAREA TEOLOGILOR ORTODOCȘI ROMÂNI

vol. 2.
Bio-bibliografia profesorilor din facultățile și departamentele de teologie ale Patriarhiei Române

– ghid bibliografic –

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ
2021

CUPRINS

LISTĂ DE ABREVIERI

AATA – *Anuarul Academiei Teologice Andreiane*, Sibiu;

AB – *Altarul Banatului*;

AFIC – *Analele Facultății de Istorie din Craiova*;

AFTAȘ – *Anuarul Facultății de Teologie „Andrei Șaguna”*, Sibiu;

AFTC – *Analele Facultății de Teologie din Craiova*;

AFTOPJ – *Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă «Justinian Patriarhul»*, București;

AFTOUB – *Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă a Universității din București*;

AR – *Altarul Reîntregirii*, Alba Iulia;

AȘUIT – *Analele Științifice ale Universității «Al. I. Cuza» Iași. Teologie*;

AUCT – *Analele Universității din Craiova. Teologie*;

BOR – *Biserica Ortodoxă Română*;

C – *Candela*, Cernăuți;

CO – *Credința Ortodoxă*, Alba Iulia;

DTR – *Dicționarul Teologilor Români*;

IBMO – *Ed. Institutului Biblic de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române*;

GB – *Glasul Bisericii*;

OT – *Orizonturi Teologice*;

PU – *Pax et Unitas* – revista *Centrului de Cercetare Ecumenică și de Dialog Interreligios Pax et unitas* din Roman;

RT – *Revistă Teologică*;

ST – *Studii Teologice*;

Studia TO – *Studia Universitatis „Babeș-Bolyai" – Theologia Orthodoxa*, Cluj-Napoca;

Studii – *Centrul pentru Teologie Aplicată*, Craiova;

SUSTO – *Studia Universitatis Septentrionis – Theologia Orthodoxa*, Baia Mare;

TV – *Teologie și Viață*, Iași.

CUVÂNT ÎNAINTE

Precum un călător care pentru a ajunge într-o destinație precisă are nevoie de o hartă, tot așa pentru a ajunge în Împărăția lui Dumnezeu fiecare credincios este nevoit să cunoască adevărurile pe care este întemeiată credința sa. Aceste adevăruri de credință sunt harta pe care acesta trebuie să o țină permanent în mână ca să nu rătăcească de la drumul său spre Împărăție. Ele indică întotdeauna direcția bună de urmat. Harta adevărurilor de credință vorbește de un Dumnezeu Treimic personal, despre creația lumii izvorâtă din iubirea divină, despre mântuirea din păcat adusă de Hristos, despre îndumnezeirea omului posibilă prin harul Duhului în Biserică, despre transfigurarea de care vor avea parte cei care vor dori să treacă pragul Împărăției etc. De aceea, cunoașterea lor aprofundată garantează succesul și reușita ajungerii la destinație. În cadrul disciplinelor teologice, sarcina expunerii și transmiterii acestor învățături de credință – *o adevărată hartă a credinței* – aparține teologiei dogmatice sau, simplu, dogmaticii. Precum arcele unei bolți converg toate spre un singur punct, în care își găsesc unitatea dar și punctul de sprijin, tot așa în arhitectura sistemului teologic toate disciplinele gravitează în jurul dogmaticii și sunt întemeiate unitar pe adevărul de credință expus de aceasta. Cu alte cuvinte, fiecare materie teologică are propriul areal de cercetare, fiecare survolează un aspect sau altul al adevărurilor credinței, fiecare descoperă diferite nuanțe ale vieții creștine, însă, în final, toate trebuie să fie în consonanță cu cele învățate de dogmatică.

În spațiul ortodox românesc, preocupările academice pentru temele de dogmatică au debutat timid odată cu înființarea primelor seminarii și facultăți teologice, înainte de anul 1900. După această

perioadă, în deceniile imediat următoare, au început să apară studii de dogmatică tot mai consistente și mai numeroase semnate de nume sonore ale vremii. Etapa comunistă a marcat destul de profund evoluția procesului de cercetare teologică, însă, cu toate acestea, studii și cercetări dogmatice de înaltă ținută academică nu au întârziat să apară. În sfârșit, după căderea regimului comunist în țara noastră, odată cu recăpătarea manifestării publice a Bisericii și a (re)înființării a numeroase seminarii și facultăți de teologie, numărul studiilor și cărților cu profil dogmatic a crescut considerabil, eforturile specialiștilor fiind tot mai evidente, concretizându-se în lucrări de referință în spațiul ortodox românesc. În acest context, un ghid de dogmatică care să adune între coperțile lui cercetările din domeniu, de la primele texte de gen până la contribuțiile actuale, s-a lăsat oarecum așteptat din cel puțin trei motive: pe de o parte, un prim motiv este acela de a oferi o perspectivă globală asupra dezvoltării și evoluției acestei discipline la nivelul academic teologic de la noi; pe de altă parte, un altul rezidă în faptul că sugerează care sunt temele dogmatice insuficient valorificate și care merită mai multă atenție din partea profesorilor de teologie; nu în ultimul rând, s-a simțit acut lipsa unui instrument de lucru necesar și util pentru studenții, masteranzii, doctoranzii, preoții, credincioșii de rând care doresc să aprofundeze diferite adevăruri și chestiuni dogmatice importante pentru înțelegerea și mărturisirea credinței lor.

Așa se face că acest al doilea volum al ghidul de față își propune realizarea bio-bibliografiei cadrelor universitare care au predat teologie dogmatică odată cu înființarea primelor facultăți de teologie și până azi. Suntem conștienți că activitatea profesorilor menționați nu se rezumă doar la volumele și studiile pe care noi le-am prezentat în această lucrare. Intenția noastră a fost aceea de a contura profilurile de dogmatiști ale cadrelor didactice. Din acest considerent am optat pentru menționarea activității științifice desfășurate în cadrul acestei discipline teologice. Dat fiind faptul că cercetarea academică în materie de dogmatică este în

ultimul timp la noi în țară tot mai fructuoasă, apărând anual noi și relevante publicații, ghidul de față urmează să fie completat ulterior la zi cu cercetările și studiile de profil realizate de profesorii de teologie dogmatică.

Tragem nădejdea că ghidul de dogmatică pe care îl încredințăm publicului va fi un instrument de lucru necesar și util celor care doresc să se aplece asupra aprofundării învățăturilor și tainelor credinței ortodoxe.

Autorii

1. BĂLAN CORNELIU-DRAGOȘ

Preot conferențiar universitar doctor
Facultatea de Teologie Ortodoxă
Universitatea „Ovidius” din Constanța
Aleea Universității, nr. 1, Constanța

E-mail: balandragos.1980@gmail.com

Studii:

- 1987-1995 – cursurile Școlii cu clasele I-X din comuna Rușețu, jud. Buzău;
- 1995-2000 – cursurile Seminarului Teologic „Chesarie Episcopul” din Buzău;
- 2000-2004 – cursurile Facultății de Teologie Ortodoxă din cadrul Universității „Ovidius” din Constanța;
- 2004-2006 – cursuri masterale la Facultatea de Teologie Ortodoxă din cadrul Universității „Ovidius” din Constanța;
- 2006-2010 – cursuri doctorale la Facultatea de Teologie Ortodoxă din cadrul Universității „Ovidius” din Constanța.

Activitate didactică:

- 2005-2008 – profesor de Religie titular la Școala de Arte și Meserii Rușețu/Buzău;
- 2008-2011 – preparator universitar la Facultatea de Teologie Ortodoxă din cadrul Universității „Ovidius” din Constanța;
- 2011-2012 – asistent universitar la Facultatea de Teologie Ortodoxă din cadrul Universității „Ovidius” din Constanța;

- din 2018 – lector universitar la Facultatea de Teologie Ortodoxă din cadrul Universității „Ovidius” din Constanța;
- din 2018 – conferențiar universitar la Facultatea de Teologie Ortodoxă din cadrul Universității „Ovidius” din Constanța.

Activitate științifică

a. volume

1. *Curs de teologie dogmatică și simbolică*, vol. 1, (Berlin: Globe Edit, 2018), 195 p.
2. *Har și libertate în mântuirea omului* (Alba Iulia: Reîntregirea, 2012), 290 p., / (Berlin: GlobeEdit, 2017), 234 p.
3. *Învățături evanghelice pentru omul contemporan* (coautor) (Berlin: Globe Edit, 2018), 282 p.
4. *Menirea comuniunii creștine în societatea contemporană* (Constanța: Editura Arhiepiscopiei Tomisului, 2014), 344 p.
5. *Sfintele Taine ale Bisericii – probleme fundamentale* (Constanța: Editura Arhiepiscopiei Tomisului, 2016), 251 p.

b. studii de specialitate

1. „Aspecte ale doctrinei Părinților Capadocieni privitoare la expresia «după chipul și asemănarea»”, *MO* 9-12 (2009): 136-148.
2. „Aspecte dogmatice privind desacralizarea și depersonalizarea”, *Almanah Bisericesc* 29 (2009): 127-147.
3. „Constituția teandrică a Bisericii”, *Sfântul Apostol Andrei* 1 (2009): 268-289.
4. „Credința, între rațiune și trăire – factor de mântuire”, *Sfântul Apostol Andrei* (2008): 210-231.
5. „Creștinismul ca religie monoteistă, în contextul intercultural european actual”, *Sfântul Apostol Andrei* 1 (2007): 198-216.
6. „Doctrina catolică despre preoție și ierarhia bisericească”, *Almanah Bisericesc* 31 (2011): 163-173.

7. „Doctrinal consideration concerning the Christian Icon (Considerații doctrinare privitoare la icoana creștină)”, *Revista Română de Studii Eurasiatice* 1-2 (2017): 39-48.
8. „Energiile necreate în teologia Părintelui Dumitru Stăniloae”, *Theologia Pontica* 1-2 (2008): 58-68.
9. „Har și persoană în teologia ortodoxă”, *O* 3-4 (2006): 214-230.
10. „Icoana – «teologie în imagini» (Icon – «theology in images»)”, *Glasul Adevărului* 169 (2012): 56-63.
11. „Împlinirea creației în eshaton”, *Analele Universității Ovidius. Seria Teologie* 1 (2008): 227-234.
12. „Legătura dintre jertfa lui Hristos și cinstirea crucii”, *Analele Universității Ovidius. Seria Teologie* 1 (2010): 216-224.
13. „Omul – «chip al Chipului». Comuniune și individualism”, *Almanah Bisericesc* 27 (2007): 123-130.
14. „Omul contemporan între Iisus Hristos și celelalte idealuri”, *MO* 1-4 (2010): 136-149.
15. „Ortodoxia în contextul intercultural european actual”, *Theologia Pontica* 3-4 (2008): 145-160.
16. „Practici împotriva vieții umane”, *Almanah Bisericesc* 28 (2008): 102-117.
17. „Rugăciunea – calea spre comuniunea cu Dumnezeu”, *Glasul Adevărului* 164 (2011): 21-33.
18. „Saint John Cassian’s vision on the relation between grace and liberty”, *Annals of the Ovidius University of Constanța – Political Science Series* 1 (2019): 7-22.
19. „Serbarea Sfintelor Paști în lumea creștină – mărturii ale tradiției canonice ortodoxe”, *Glasul Adevărului* 140 (2005): 72-84.
20. „Sfânta Treime ca fundament al Bisericii”, *Glasul Adevărului* 160 (2010): 68-79.
21. „Sfârșitul lumii în teologia ortodoxă și în viziunea omului contemporan”, *Theologia Pontica* 1-2 (2011): 141-151.

22. „Slujirea învățătorească a preoției sacramentale", *Theologia Pontica* 1-2 (2010): 61-69.
23. „Taina Sfântului Maslu – comuniune, iertare de păcate și vindecare", *Almanah Bisericesc* 32 (2012): 228-242.
24. „The dialectics of good and evil (Dialectica binelui și răului)", în *4th International Multidisciplinary Scientific Conference on Social Sciences and Arts* 2 (2017): 24-30.
25. „Valences of freedom in philosophy and christian theology (Valențe ale libertății în filosofie și în teologia creștină)", *SGEM Conference on Psychology & Psychiatry, Sociology & Healthcare education* 3 (2014): 893-900.
26. „Values of silence in theology and philosophy (Valori ale tăcerii în teologie și filosofie)", *Balkanistic Forum* 2 (2015): 43-52.

c. studii în volume colective:

1. „«Pocăința inimii, curată și adevărată», învățătură fundamentală în opera lui Antim Ivireanul", în *Sesiuni naționale de comunicări științifice a Muzeului militar național Regele Ferdinand I „Tradiție, Istorie, Armată"*, vol. 1 (Craiova: Sitech, 2016), 55-62.
2. „Aspecte dogmatice în opera lui Dostoievski", în *Analele Asociației Naționale a tinerilor istorici din Moldova (ANTIM*), vol. 10 (Chișinău: Editura Cartier, 2012), 169-182.
3. „Biserica, viața nouă împreună cu și în Hristos, transfigurată prin Sfântul Duh", în *Învățăturile fundamentale de credință în spiritualitatea și cultura românească* (Iași: Vasiliana 98, 2011), 298-313.
4. „Catedrele de Teologie Dogmatică și Teologie Morală din cadrul Facultății de Teologie din Constanța și contribuția dascălilor lor la afirmarea și dezvoltarea acestor discipline", în *Tradiție și continuitate în teologia tomitană. Două decenii de învățământ teologic universitar la Constanța 1992-2012* (Constanța: Editura Arhiepiscopiei Tomisului, 2012), 83-92.

5. „Căsătoria creștină, taină a comuniunii", în *Sfintele Taine și familia creștină* (Sibiu/Iași: „Astra Museum" și Vasiliana 98, 2012), 188-208.
6. „Christian Philantropy and Social Assistance – means of pastoration in church", în *Social problems at the beginning of the millennium* (București: Editura Universitară, 2019), 124-130.
7. „Couple therapy in the contemporary christian family", în *Social problems at the beginning of the millennium* (București: Editura Universitară, 2019), 131-137.
8. „Eucharistic sacrifice – dynamic and real update (Sacrificiul euharistic – actualizare dinamică și reală)", în *Teologie și educație la Dunărea de Jos*, vol. 13 (Galați: Editura Arhiepiscopiei Dunării de Jos, 2014), 385-399.
9. „Importanța Tainei Sfântului Botez în societatea contemporană", în *Constituția sacramentală a Bisericii. 30 de ani de la lansarea documentului «Botez, Euharistie, Minister» la Lima (1982-2012)* (Iași: Vasiliana 98, 2014), 300-324.
10. „Reconstitutions of the evangelical text in the Mysteries of the Orthodox Church (Sfintele Taine ale Bisericii Ortodoxe se întemeiază pe textul evanghelic)", în *Dialogo Conf 2015. The 2nd Virtual International Conference on the Dialogue between Science and Theology* (Zilina: EDIS – Publishing Institution of the University of Zilina, Slovak Republic, 2015), 100-111.
11. „Religious in the contemporary Romanian school education", în *Social problems at the beginning of the millennium* (București: Editura Universitară, 2019), 112-123.
12. „Sfântul Maslu – Taina tămăduirii trupești și sufletești", în *Sfântul Maslu – Taina însănătoșirii vieții sufletești și trupești și modalitate de pastorație a bolnavilor* (Constanța: Editura Arhiepiscopiei Tomisului, 2012), 90-109.

13. „Teologia, între acceptarea învățăturii palamite și respingerea acesteia", în *Teologie și viață isihastă în opera Sf. Grigorie Palama* (Craiova: Editura Mitropoliei Olteniei, 2010), 121-134.
14. „The formulation of the Trinitarian terminology in the fourth century (Formularea terminologiei trinitare în secolul al IV-lea)", în *Edictul de la Milan. 1700 de ani de libertate creștină la Dunăre și Marea Neagră (313-2013)* (Constanța: Editura Arhiepiscopiei Tomisului, 2013), 259-273.

2. BĂLAN NICOLAE

Mitropolit profesor universitar doctor
Institutul Teologic Universitar din Sibiu
Str. Mitropoliei, nr. 20, Sibiu

Date personale:

- Data nașterii: 27 aprilie 1882
- Locul nașterii: Blăjenii de Sus (Bistrița-Năsăud)
- Data morții: 6 august 1955

Studii:

- 1900 – cursurile Gimnaziului la Năsăud;
- 1900-1904 – cursurile Facultății de Teologie în Cernăuți;
- 1905 – cursuri de doctorat în teologie la Facultatea de Teologie din Cernăuți;
- 1904-1905 – studii de specializare la Facultățile de Teologie Protestantă și Catolică din Breslau.

Activitate didactică:

- 1905 – profesor provizoriu la catedra de Dogmatică, Apologetică și Morală de la Institutul Teologic-Pedagogic din Sibiu;
- 1909-1920 – profesor la catedra de Dogmatică, Apologetică și Morală de la Institutul Teologic-Pedagogic din Sibiu;
- 1920 – membru de onoare al Academiei Romane, membru în Comitetul Central al Astrei, senator de drept.

Activitate științifică:

a. **volume:**

1. *Biserica luptătoare. Considerațiuni asupra drepturilor Bisericii și asupra chemării preoțești* (Sibiu: f.ed., 1910), 47 p.
2. *Biserica neamului și drepturile ei* (Sibiu: f.ed., 1928), 162 p.
3. *Biserica și viața* (Sibiu: f.ed., 1947), 360 p.
4. *Chestiunea bisericească din România și autonomia Bisericii noastre* (Sibiu: f.ed., 1910), 47 p.
5. *Mântuiește, Doamne, poporul tău* (Sibiu: f.ed., 1945), 252 p.

b. **studii în reviste de specialitate:**

1. „Chestia unirii bisericilor: Răspuns la o broșură", *RT* 11-12 (1909): 469-481.
2. „Chestia unirii bisericilor: Răspuns la o broșură", *RT* 5 (1909): 268-273.
3. „Chestia unirii bisericilor: Răspuns la o broșură", *RT* 6-7 (1909): 314-333.
4. „Chestia unirii bisericilor: Răspuns la o broșură", *RT* 8 (1909): 365-372.
5. „E obligată căsătoria pentru preoți?", *RT* 11-12 (1911): 303-306.
6. „O încercare de a lămuri pe baza științelor naturale căderea omului în păcat", *RT* 7-8 (1910): 296-302.
7. „O părere cu privire la căsătoria a doua a preoților", *RT* 9 (1912): 267-269.
8. „Religiune și știință", *RT* 13-15 (1915): 201-206.

c. **studii în volume colective:**

1. „Problema religioasă în timpul de azi", în *Anuarul XXII al Institutului teologic-pedagogic* (Sibiu: f.ed., 1905/1906), 3-52.
2. „Scepticismul religios. Studiu apologetic (după Dr. Franz Hettinger)", în *Anuarul XXIX al Institutului teologic pedagogic* (Sibiu: f.ed., 1912/1913), 3-49.

3. BĂLĂNESCU SILVESTRU

Episcop profesor universitar doctor
Institutul Teologic Universitar din București
Str. Sfânta Ecaterina, nr. 2-4, București

Date personale:

- Data nașterii: 16 iulie 1838
- Locul nașterii: Pângărăcior (Neamț)
- Data morții: 25 noiembrie 1900

Studii:

- 1861-1862 – cursurile Seminarului de la Socola;
- 1863-1867 – cursurile Facultății de Teologie din Iași
- 1868-1873 – cursurile Academiei duhovnicești din Kiev.

Activitate didactică:

- 1867-1868 – profesor suplinitor la Seminarul de la Socola;
- 1874 – profesor la Seminarul din Roman;
- 1874-1886 – profesor de Dogmatică, Drept canonic și Pastorală la Seminarul „Central" din București;
- 1874 – membru în Comitetul de redacție al revistei „Biserica Ortodoxă Română";
- 1877-1885 – președinte al Comitetului de redacție al revistei „Biserica Ortodoxă Română";
- 1881-1883 – profesor suplinitor de Istoria Dogmelor la Facultatea de Teologie din București;
- 1982-1883 – decan la Facultatea de Teologie din București.

Activitate științifică:

a. studii în reviste de referințe

1. „Așezămintele bisericești relative la Misterul Botezului", *BOR* 3 (1876): 109.
2. „Cea din urmă generațiune a oamenilor", *BOR* 11 (1881): 749-760.
3. „Instituirea ierarhiei bisericești", *BOR* 6 (1875): 399-408 / 7 (1875): 485-496 / 8 (1875): 559-564.
4. „Ministeriul Botezului", *BOR* 2 (1882): 65-72 / 3 (1882): 1-6 / 4 (1882): 193-204.
5. „Misterul Euharistiei", *BOR* 7 (1882): 389-397 / 8 (1882): 449-464 / 5 (1883): 259-277 / 8 (1883): 465-474 / 9 (1883): 529-533 / 12 (1883): 721-733 / 2 (1884): 81-88 / 3 (1884): 177-184.
6. „Misterul Mirungerii", *BOR* 5 (1882): 257-279 / 6 (1882): 329-333.
7. „Misterul Penitenței", *BOR* 5 (1884): 335-343 / 7 (1884): 465-474 / 9 (1884): 643-670.
8. „Tratat asupra păcatului originar", *BOR* 9 (1876): 584-588.

b. traduceri:

1. SILVESTRU DE CANEV, *Teologia Dogmatică Ortodoxă (cu expunerea istorică a dogmelor)*, 5 vol. (București: f.ed., 1896-1906) (în colab. cu Constantin Nazarie și Nicolae Filip).

ISBN: 978-606-37-1032-2
ISBN: 978-606-37-1034-6